

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2024

Anna Tereza Kristóf

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Dokumentární fotografie: Život s emočně nestabilní
poruchou osobnosti**

Bakalářská práce

Autorka práce: Anna Tereza Kristóf

Studijní program: Komunikační studia

Vedoucí práce: Mgr. Sandra Lábová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne
31. 7. 2024

Anna Tereza Kristóf

Bibliografický záznam

KRISTÓF, Anna Tereza. *Dokumentární fotografie: Život s hraniční poruchou osobnosti*. Praha, 2024. 19 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Sandra Lábová, Ph.D.

Rozsah práce: 21 949 znaků

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit a popsat emočně nestabilní poruchu osobnosti. Fotokniha, která vznikla jako praktická část práce, měla za cíl zdokumentovat životy a prožívání dvou s touto diagnózou, v dovětku pak vnitřně reflektovat prožívání z pohledu první osoby. Teoretická část se pak věnuje definici emočně nestabilní poruchy osobnosti a jejího propojení s fotografií, stále se vyvíjející perspektivou nahlížení na psychické poruchy a jejich potenciál ve veřejné sféře.

Abstract

The aim of this bachelor thesis was to describe and describe emotionally unstable personality disorder. The photobook, which was created as the practical part of the thesis, aimed to document the lives and experiences of two with this diagnosis, and to internally reflect on the first-person experience in the afterword. The theoretical part then explores the definition of emotionally unstable personality disorder and its connection to photography, an ever-evolving perspective on viewing psychological disorders and their potential in the public sphere.

Klíčová slova

Hraniční porucha osobnosti, emočně nestabilní porucha osobnosti, duševní zdraví, duševní poruchy, fotoesej, duševní poruchy ve fotografii

Keywords

Borderline personality disorder, emotionally unstable personality disorder, mental health, mental disorders, photo essay, mental disorders in photography

Title/název práce

Documentary photography: Life with emotionally unstable personality disorder

Dokumentární

Poděkování

Poděkování je na místě mnoho, především Viki a Anežce, které mi dovolily pokusit se zobrazit něco tak křehkého a osobního, jako je vnitřní prožívání, staly se tak mými múzami a bez jejichž příběhu by žádná fotokniha o hraničních osobnostech nevznikla. Dále bych chtěla poděkovat doktorce Sandře Lábové za její nekonečnou trpělivost a důvěru, otevřenost mým zdánlivě konceptuálním projektům, které se mnou za studium absolvovala, za všechny její rady a nasměrování, díky kterým jsem měla možnost práci, která má duši, zrealizovat. V neposlední řadě bych ráda poděkovala svým nejbližším přátelům a rodině, kteří mi museli své trpělivosti darovat zdaleka nejvíce, kteří při mně stáli a věřili ve mě, protože já sama bych asi tento boj nedobojovala. Děkuji Vám všem.

Obsah

Úvod.....	1
1 Vymezení emočně nestabilní (hraniční) poruchy osobnosti	2
1.1 Osobnostní rysy	2
1.1.1 Vznik a vývoj – genetik a vs. trauma.....	3
1.1.2 Komorbidita	4
2 Diagnostické přístupy a kritéria	5
2.1.1 DSM-5.....	5
2.1.2 MKN-10.....	6
3 Prezentace psychických poruch v médiích	8
3.1 První fotografie těch „jiných“ – Hugh Welch Diamond	8
3.2 Dnešní přístup k psychickým poruchám ve fotografii	8
3.3 Projekt Fragmentary.....	9
Metodologie zpracování praktické části práce	10
Závěr	12
Summary	13
Seznam použité literatury	14
Další použité zdroje	15
Seznam příloh	16
Příloha 1 – Citace z fotoknihy	16
Viktorie	16
Anežka	16
Anna Tereza	17
Bakalářská teze	19

Úvod

Život s emočně nestabilní poruchou je jako na horské dráze. Já na jedné takové právě sedím. Pořád se s tím učím žít a rozumět si. A co víc, pořád se s tím učí žít lidé kolem mě. To je asi největším úskalím – vědět, že to, kým jsem, má dopad i na mé nejbližší. Že všechno to nejhorší, co s sebou hraniční osobnost nese, musí nést se mnou. A málokdo tomu rozumí. O hraniční poruše osobnosti se nemluví tolik jako o depresi nebo schizofrenii. Neexistuje na ni tolik studií a literatury a stále existuje obrovské stigma, které to celé obaluje.

Fotografie je pro mě velice osobním a intimním médiem a formou projevu. Skrze hledání vizuálu, estetiky a výpovědní hodnoty, které projektují do své fotografické formy, objevuji a definuji sebe samotnou. K mému vnímání snímků a hledání momentů se neodlučitelně váže moje emoční vnímání.

Celá moje práce je tím nejbližším, co mám, esencí toho, kým jsem. Proto jsem si vybrala právě toto téma, abych si sama lépe porozuměla, abych mohla vysvětlit sama sobě i ostatním, co se děje v našich hlavách.

1 Vymezení emočně nestabilní (hraniční) poruchy osobnosti

Emočně nestabilní porucha osobnosti je v praxi i v běžném životě často nazývaná hraniční poruchou osobnosti, pacienti s touto diagnózou jsou pak konverzačně označováni za „hraničáře“. Právě pro termín „hraniční“ existuje několik důvodů a vysvětlení. Jedním z nich pochází z roku 1938, kdy termín poprvé popularizoval psychoanalytik a psychiatr Adolf Stern. Ten popisoval pacienty s rysy emočně nestabilní poruchy osobnosti jako pohybující se na hraně psychózy a neurózy.¹ Do této doby patřili pacienti s hraniční poruchou osobnosti do kategorie atypických psychóz, dnes už však víme, že na rozdíl od psychózy tyto osobnostní rysy ve člověku dlouhodobě přebývají, ale nemají tendenci psychotického vývoje (naopak novější výzkumy ukazují, že ve spojitosti s věkem mají hraniční osobnostní rysy zlepšující tendence). Pro svou symptomatickou stabilitu jsou dnes řazeny mezi poruchy osobnosti.²

1.1 Osobnostní rysy

U pacientů s hraniční osobností se predominantně pojednává o něčem, co Grambal, Praško a Kasalová ve své knize nazývají „afektivní dysregulací“. Pacienti mají problém udržet kontrolu nad svými reakcemi, které jsou zastřené vysokou emocionalitou, která je pro ně typickou. Souběžně s afektivní dysregulací také hovoří o pokřiveném kognitivním vyhodnocení, které zamezuje postiženému vyhodnotit situaci objektivně. Lépe řečeno – pacienti si často mohou objektivní stanoviska pro ně emočně náročné situace uvědomit, avšak jejich pokřivené vnímání ať už sebe (hraniční osoby sami k sobě často chovají špatný či kritický vztah) či dané situace dokáže jejich činy obhájit. Jde o potřebu vymanit se z emočního přetlaku, který prožívají velmi intenzivně, a to na úkor dlouhodobých hledisek.³

---

¹ BOHUS, Martin, Jutta STOFFERS-WINTERLING, Carla SHARP, Annegret KRAUSE-UTZ, Christian SCHMAHL a Klaus LIEB, 2021. Borderline personality disorder. *The Lancet* [online]. 398(10310), 1528-1540 [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00476-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00476-1)

² GRAMBAL, Aleš, Ján PRAŠKO a Petra KASALOVÁ, 2017. *Hraniční porucha osobnosti a její léčba*. Praha: Grada Publishing, 288 s. ISBN 978-80-247-5796-4.

³ GRAMBAL, Aleš, Ján PRAŠKO a Petra KASALOVÁ, 2017. *Hraniční porucha osobnosti a její léčba*. Praha: Grada Publishing, 288 s. ISBN 978-80-247-5796-4.

V případě hraničních osobností jde často o pokřivený vztah k sobě samotnému. Jejich činy se často obracejí proti nim, trpí nestálým sebeobrazem, který se pod tlakem nezřídka zhoršuje, jejich výkyvy emocí by se daly popsat jako „všechno nebo nic“, jejich pocity jsou buď intenzivní a všudypřítomné, nebo naproti tomu popisují absenci emocí, „pocit prázdna“.⁴

Velký vliv má porucha na mezilidské vztahy.

1.1.1 Vznik a vývoj – genetika vs. trauma

Rysy emoční nestability se u hraničních jedinců často se začínají projevovat už s příchodem puberty. Ač existují diagnostické způsoby, jak tyto vzorce rozeznat už od dvanáctého roku dítěte, jejich spolehlivost je zdánlivě slabší, proto je lepší počkat s diagnózou až do pozdních let adolescence. Spousta projevů emoční nestability totiž může být zaměňována s „běžným“ průběhem puberty. Proto je optimálnější stanovit diagnózu až kolem osmnáctého roku, kdy se osobnostní rysy začínají stabilizovat.⁵

Přestože se u pacientů s hraniční osobností prokazuje vysoké procento dědičnosti (až 55 %), je zřejmé, že jejich vývoji předchází nebo je doprovází jak jiné psychické poruchy, tak přítomnost komplexního traumatu.⁶ Podle odborného shrnutí publikovaného Cambridge University Press v roce 2023 se desítky studií shodují na tom, že lidé, kteří jsou poznamenáni za svůj život silným emočním traumatem, jsou náchylnější k vyvinutí hraniční poruchy osobnosti. Mezi jedny z nejčastějších patří sexuální zneužívání, emoční i fyzická tyranie či naopak zanedbání ze strany rodičů. Zvýšené známky traumatu se vyskytují až u 90 % pacientů.⁷ Podle dosavadních výzkumů zatím nebylo určeno ani vyloučeno, že by samotná

---

⁴ GRAMBAL, Aleš, Ján PRAŠKO a Petra KASALOVÁ, 2017. *Hraniční porucha osobnosti a její léčba*. Praha: Grada Publishing, 288 s. ISBN 978-80-247-5796-4.

⁵ BOHUS, Martin, Jutta STOFFERS-WINTERLING, Carla SHARP, Annegret KRAUSE-UTZ, Christian SCHMAHL a Klaus LIEB, 2021. Borderline personality disorder. *The Lancet* [online]. 398(10310), 1528-1540 [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00476-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00476-1)

⁶ BOHUS, Martin, Jutta STOFFERS-WINTERLING, Carla SHARP, Annegret KRAUSE-UTZ, Christian SCHMAHL a Klaus LIEB, 2021. Borderline personality disorder. *The Lancet* [online]. 398(10310), 1528-1540 [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00476-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00476-1)

⁷ LUYTEN, Patrick, FONAGY, Peter a CAMPBELL, Chloe. (2023) Borderline Personality Disorder. *Cambridge Textbook of Neuroscience for Psychiatrists*, 477–483. [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/9781911623137.066>

emoční nestabilita rodiče či trauma bezprecedentně vedly k vybudování hraniční osobnosti, odborníci se však shodují, že oba faktory, o to více v kombinaci, mohou mít vliv na narušení stability osobnosti.⁸

1.1.2 Komorbidita

Hraniční porucha osobnosti s sebou nebe poměrně vysokou míru komorbidity (souběžného výskytu dvou a více poruch/diagnóz). Nejčastěji se v souvislosti s hraniční poruchou osobnosti hovoří o depresivní poruše, kterou může trpět 35—85 % pacientů, nebo její dlouhodobější variantě, dystymické poruše (25—65 %), která na rozdíl od depresí přetrvává roky. Dále se u pacientů vyskytuje úzkostná porucha (v 10 % případů), nebo sociální fobie (ve 25—50 %) případů. Typickými jsou taky různé variace sebepoškozovacích poruch, ať už zneužívání alkoholu či jiných návykových látek, se kterými se potýká 20—65 % pacientů, nebo poruchy příjmu potravy (která se vyskytuje ve 30—50 % případů, jako jsou bulimie či záchvatovité přejídání.⁹

Ač se k léčbě hraničních typů osobnosti nedoporučuje léčba medikací (žádná farmaka k léčbě emočně nestabilní poruchy osobnosti neexistují a základem práce s pacientem s hraniční osobností bude vždy psychoterapie), často se pacientům předepisuje medikace k léčbě jejich současně vyskytujících se poruch, ať už to jsou antidepressiva, antipsychotika či stabilizátory nálad.¹⁰

---

⁸ KRAWITZ, Roy a Wendy JACKSON, 2023. *Borderline personality disorder*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 1 online resource (282 p.). ISBN 1-383-03428-1. Dostupné z: doi:10.1093/oso/9780199202966.001.0001

⁹ KRAWITZ, Roy a Wendy JACKSON, 2023. *Borderline personality disorder*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 1 online resource (282 p.). ISBN 1-383-03428-1. Dostupné z: doi:10.1093/oso/9780199202966.001.0001

¹⁰ LEICHSENTRING, Falk, Nikolas HEIM, Frank LEWEKE, Carsten SPITZER, Christiane STEINERT a Otto F KERNBERG, 2023. Borderline Personality Disorder: A Review. *JAMA: the journal of the American Medical Association* [online]. United States: American Medical Association, **329**(8), 670-679 [cit. 2024-07-31]. ISSN 0098-7484. Dostupné z: doi:10.1001/jama.2023.0589

2 Diagnostické přístupy a kritéria

Emočně nestabilní porucha osobnosti (konkrétně hraničního typu) a hraniční porucha osobnosti jsou v praxi často používána jako synonyma, rozdíl vzniká převážně v typu diagnostických přístupů. DSM-V (Diagnostický a statistický manuál duševních poruch, pátá edice) používá termín hraniční¹¹, kdežto MKN-10 (Mezinárodní klasifikace nemocí, desátá edice) emočně nestabilní¹². Princip poruchy je však ve své podstatě stejný – jedná se o poruchu regulace afektu. V literatuře se o ní přesto stále převážně referuje jako o hraniční poruše osobnosti.

2.1.1 DSM-5

Diagnostický a statistický manuál duševních poruch, páté vydání (v originále Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th edition) je psychiatrická příručka publikovaná Americkou psychiatrickou asociací a je jednou z nejrozšířenějších publikací, kterou praktikující lékaři využívají ke stanovení diagnóz pacientů v psychologické či psychiatrické léčbě. Pátá verze, revizovaná roku 2013, vyžaduje k diagnóze hraniční poruchy pět či více vyskytujících rysů osobnosti, kterými jsou:

- „- snaha vyhnout se skutečnému nebo domnělému opuštění*
- vzorec nestabilních a intenzivních mezilidských vztahů charakterizovaný střídáním extrémů idealizace a devalvace*
- narušení identity: výrazně a trvale nestabilní sebepojetí a pocit sebe sama*
- impulzivita v nejméně dvou oblastech, které mohou postižené osoby sebepoškozovat, např. utrácení, sex, zneužívání návykových látek, bezohledné řízení, záchvatovitě přejídání*
- opakované sebevražedné chování, gesta, nebo výhrůžky či sebepoškozování*

---

¹¹ DSM-IV and DSM-5 Criteria for the Personality Disorders, 2012. *Facultat de Psicologia - UBA* [online]. [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: https://www.psi.uba.ar/academica/carrerasdegrado/psicologia/sitios_catedras/practicas_profesionales/820_clinic_a_tr_personalidad_psicosis/material/dsm.pdf

¹² MKN-10 klasifikace, 2024. *Ústav zdravotnických informací a statistik České republiky* [online]. [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F60.3>

- *afektivní nestabilita v důsledku výrazné reaktivity nálad, např. intenzivní epizodická dysforie, podrážděnost nebo úzkost, obvykle trvající několik hodin a zřídka déle než několik dní*
- *chronické pocity prázdnoty*
- *nepřiměřený intenzivní hněv nebo potíže s ovládním hněvu, např. časté projevy vzteku, neustálý hněv, opakující se záchvaty vzteku, fyzické konflikty*
- *přechodné paranoidní představy související se stresem nebo těžké disociativní příznaky.* ¹³

Diagnostický proces podle DSM-5 má pak svou alternativní variaci pro diagnózu konkrétně poruch osobnosti, která se dělí na tři fáze pro jednodušší a efektivnější přístup k diagnóze. V první fázi doktor vyhodnocuje funkčnost osobnosti a závažnost jejího narušení. Druhá fáze se zabývá základními patologickými rysy osobnosti a jejich přítomností a závažností. Pro diagnostiku hraniční poruchy osobnosti jsou vyžadována přítomnost aspoň čtyř ze sedmi rysů, kterými jsou: „*sklony k depresivnímu a/nebo úzkostnému prožívání, emoční nestabilita, impulzivita, strach z odloučení, rizikové chování a hostilita.*“ ¹⁴

2.1.2 MKN-10

Desátá revize Mezinárodní klasifikace nemocí (v originále International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, 10th revision) nahlíží na hraniční osobnosti jako na poddruh emočně nestabilních poruch osobnosti. Rozlišuje tedy mezi impulzivním a hraničním typem, kdy impulzivní typ osobnosti se projevuje především „*emoční nestabilitou a chybějícím ovládním svých popudů.*“ ¹⁵ Hraniční osobnost tyto znaky s impulzivní osobností sdílí, vážou se na ně však i nestabilní či pokřivené „*představy o sobě, cílů a osobních preferencí, dlouhodobými pocity prázdnoty, dále intenzivními a*

¹³ LEICHSENDRING, Falk, Nikolas HEIM, Frank LEWEKE, Carsten SPITZER, Christiane STEINERT a Otto F KERNBERG, 2023. Borderline Personality Disorder: A Review. *JAMA: the journal of the American Medical Association* [online]. United States: American Medical Association, **329**(8), 670-679 [cit. 2024-07-31]. ISSN 0098-7484. Dostupné z: doi:10.1001/jama.2023.0589. s. 672. (přeloženo autorkou)

¹⁴ BOHUS, Martin, Jutta STOFFERS-WINTERLING, Carla SHARP, Annegret KRAUSE-UTZ, Christian SCHMAHL a Klaus LIEB, 2021. Borderline personality disorder. *The Lancet* [online]. **398**(10310), 1528-1540 [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00476-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00476-1). s. 1529.

¹⁵ MKN-10 klasifikace, 2024. *Ústav zdravotnických informací a statistik České republiky* [online]. [cit. 2024-07-31]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F60.3>

nestabilními interpersonálními vztahy a tendencí k sebezničujícímu chování, včetně sebevražedných náznaků a pokusů. ¹⁶

---

¹⁶ MKN-10 klasifikace, 2024. Ústav zdravotnických informací a statistik České republiky [online]. [cit. 2024-07-31]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F60.3>

3 Prezentace psychických poruch v médiích

Následující kapitola se věnuje otázce interpretace psychických poruch v médiích, konkrétně skrze fotografie, jejich etice, stigmatizaci postižených a nahlíží do současných projektů snažících se o normalizaci a destigmatizaci mentálních poruch.

3.1 První fotografie těch „jiných“ – Hugh Welch Diamond

Poprvé má veřejnost možnost se ve velkém setkat s psychiatrickými pacienty, konkrétně pacientkami, v polovině 19. století. Hugh Welch Diamond, povoláním psychiatr, ale také nadšenec do fotografie, si v raném období nástupu fotografie osvojil svůj vlastní a vytvořil sérii portrétů svých pacientek, o které se staral v psychiatrické léčebně. Sbíрка fotek žen posazených před plátno je jednou z prvních dohledatelných fotografií zachycující psychické poruchy. Co však mohlo vzniknout s dobrým úmyslem se zpětně ukazuje spíše nefunkčním.¹⁷

Fotografie jsou situované v neosobním prostředí, bez přidaného kontextu, eliminující ženy na pouhé „narušené“. Neznáme jejich diagnózu, jejich prožívání ani příběh. Fotografií se z nich stávají objekty pozorování. Ač se dá argumentovat nezaujatostí postoje, takový přístup může vést k prohloubení stigmatizace lidí s psychickými poruchami.

3.2 Dnešní přístup k psychickým poruchám ve fotografii

S rozšířením internetu, zpřístupněním informací pro každého s připojením, se zvedajícím se povědomím o psychických poruchách a za ustavičného boje za destigmatizaci lidí trpících psychickými poruchami se dostáváme do doby, ve které je prostor pro zkoumání a interpretaci vnitřního prožívání větší než kdy předtím.

---

¹⁷ WETZLER, Sara, 2022. What faces reveal: Hugh Diamond's photographic representations of mental illness. *Endeavour* [online]. 46(3) [cit. 2024-07-31]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1016/j.endeavour.2022.100812](https://doi.org/10.1016/j.endeavour.2022.100812)

Současně vzniká mnoho projektů, které se pohybují na hranici fotodokumentu a esejistických fotografií, které se snaží zobrazit nezobrazitelné. Nejen to, s fotografií jakožto formou sebeobrazu se začíná pracovat i na terapeutické rovině. Pro pacienty trpící dlouhodobými psychickými poruchami je fotografie nejen skvělou formou sběru dat, ale také formou projevu vnitřního prožívání, což může pomoci k lepšímu pochopení jinak často matoucích vnitřních procesů jak pro pacienta tak pro člověka „zvenčí“.¹⁸

3.3 Projekt Fragmentary

Dnes vzniká nepřehledné množství uměleckých projektů bourajících čtvrtou stěnu pozorování, ve kterých může být člověk sám sobě autorem i subjektem. Jedním z takových je projekt Fragmentary, založený Danielem Reganem v roce 2015 v rámci rezidenční spolupráce s charitativní organizací Creative Health Camden. Ten Fragmentary vytvořil za cílem projektovat své prožívání skrze svou vlastní perspektivu, bez pokřivení odborných posudků, s pokřivením, které jeho prožívání přináší život s psychickými poruchami. Z Fragmentary se tak časem stala platforma pro umělce a pacienty, pro které je projev svých emocí komplikovaný a nejasný.¹⁹

---

¹⁸ ERDNER, Anette a Annabella MAGNUSSON, 2011. Photography as a Method of Data Collection: Helping People With Long-Term Mental Illness to Convey Their Life World. *Perspectives in psychiatric care* [online]. Malden, USA: Blackwell Publishing, 47(3), 145-150 [cit. 2024-07-29]. ISSN 0031-5990. Dostupné z: doi:10.1111/j.1744-6163.2010.00283.x

¹⁹ Daniel Regan - Fragmentary. *Daniel Regan - Visual Artist & Expert in Creative Health* [online]. [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: <https://www.danielregan.photography/works/fragmentary>

Metodologie zpracování praktické části práce

Při tvorbě praktické části práce, fotoknihy *Zaoblit hrany*, zabrala největší část koncepce celého projektu. Tím, že se fotografie zabývá jevem, který se odehrává uvnitř člověka, bylo třeba vybrat správnou perspektivu, ze které bude emočně nestabilní porucha osobnosti pozorována a zachycována. Po mnoha neúspěšných pokusech jsem zvolila poměrně kooperační přístup se samotnými fotografovanými.

Se dvěma slečnami portrétovanými ve fotoknize jsem se několikrát setkala, samotnému focení předcházely hodinové rozhovory nahrané za chodu na telefon, které pro zachování soukromí zůstávají nepublikované, ořezané na myšlenky nejlépe popisující jejich vnímání života skrze oči hraniční osobnosti.

Při tvorbě byl kladen největší důraz na komfort zobrazení obou slečen a replikaci intimity pro co nejdůvěrnější obraz jejich prožívání. Poprosila jsem je, aby mě vzaly na místa, kde se cítí komfortně, spousta fotek vznikla u nich doma, na místech, které pro ně mají nějakou emoční důležitost v souvislosti s jejich poruchou osobnosti. Ukázaly objekty, které pro ně mají signifikanci, ke kterým se vážou silné pocity a vzpomínky, aby se mi „odhalily zevnitř“.

Třetí, závěrečná část (včetně textu zadního přebalu), je mou vlastní introspektivní sondou. Principem je „porucha osobnosti skrze oči poruchy“. Skládá se z archivních i současných fotografií dokumentujících mé osobní prožívání, doložených osobními texty dodávajících kontext.

Všechny fotografie vznikly výhradně na kinofilm, valná většina pak na černobílý film, primárně Ilford PAN 400, sekundárně na Ilford HP5 Plus na Nikon F50 za použití 28, 50 a 85mm objektivů. Tři fotografie ze závěrečné kapitoly byly původně foceny na Kodak Gold 200, v postprodukcii v Adobe Lightroomu byly však převedeny do černobílé pro zachování soudržnosti konceptu.

Černobílý film byl zvolen ze dvou důvodů, jedním bylo lehčí zpracování, poněvadž jsem první fotografie v prvních dvou kapitolách sama skenovala a tonálně upravovala. Hlavní roli však hrála symbolika, poněvadž emoční prožívání lidí s hraniční osobností bývá často popisováno jako silný kontrast, černo-bílo.

Celá kniha pak byla sestavena za užití Adobe Lightroom a InDesign.

Závěr

Tato bakalářská práce vznikla s tužbou pracovat na něčem, co je mi blízké. Když mi před čtyřmi lety sdělili diagnózu emočně nestabilní poruchy osobnosti hraničního typu s úzkostně depresivní poruchou, byla mi úlevou i prokletím. Na jednu stranu se člověku uleví, protože zjistí, že se „nezbláznil“, že opravdu je něco špatně, že si jenom nevymýšlí, na druhou stranu je najednou uvězněn v cele diagnózy. V kóji sebe samotného. Taková jsem a bude mě stát vše, abych tomu třeba jednou utekla. Abych to změnila. Je to součást mě, neodlučitelná, která mi mnoho dala a mnoho sebrala.

Z práce vznikla svá vlastní obdoba fotodokumentu, jelikož zachycené fotografie dokumentují primárně pocity a symboly. Jejím cílem bylo zachytit vnitřní křehkost a tento cíl považuji za splněný. Projekt byl od začátku experimentální a založen na konceptu, což je mi mimo jiné taky nejdůvěrnější a je to také forma, ve které si přijdu, že se mi daří nejvíce.

Teoretická část pak má přiblížit faktickou realitu poruchy s propojením do fotografie. Při tvorbě jsem narazila na fakt, že jsem si vybrala téma, které je stále ve svém rozvojovém počátku. Některé kapitoly vypadly, některé se pozměnily, ale princip zůstal stejný.

Žít s hraniční osobností je jako stát na půdě, kterou vám může kdykoliv kdokoliv vytrhnout z pod nohou. Je to život ve strachu a v pochybnostech, je to život v úzkosti a útěku a pláči a pocitu nedostatečnosti. Je to všechno a zároveň nic. A promítá se do všeho, co dělám, včetně této bakalářské práce, ze které jsem měla strach jako dlouho z ničeho. A i do této práce se propal podpis toho, jaké je s tím žít.

Summary

This bachelor thesis was created with the desire to work on something that is close to my heart. When I was given the diagnosis of Emotionally Unstable Borderline Personality Disorder with Anxiety Depressive Disorder four years ago, it was both a relief and a curse. On one hand, one is relieved to find out that he or she is not "crazy", that there really is something wrong, that one is not just making things up; on the other hand, one is suddenly trapped in the cell of the diagnosis. In the cubicle of themselves. That's who I am, and it will take everything I have to maybe escape it someday. To change it. It's a part of me, inseparable, that has given me much and taken much away.

The work has become its own equivalent of a photodocumentary, as the captured photographs primarily document feelings and symbols. The aim was to capture inner fragility, and I consider this aim fulfilled. The project was experimental from the beginning and based on a concept, which among other things, is also the form I find myself most comfortable in.

The theoretical part is then intended to present the actual reality of the disorder with a link to the photograph. While creating it, I came across the fact that I chose a topic that is still in its developmental beginnings. Some chapters have dropped out, some have changed, but the principle has remained the same.

Living with a borderline personality is like standing on ground that can be ripped out from under you at any time. It's a life of fear and doubt, it's a life of anxiety and flight and crying and feeling inadequate. It's everything and nothing at the same time. And it translates into everything I do, including this bachelor's thesis, which I've been afraid of as I've been afraid of nothing in a long time. And the signature of what it's like to live with it has seeped into this thesis as well.

Seznam použité literatury

BOHUS, Martin, Jutta STOFFERS-WINTERLING, Carla SHARP, Annegret KRAUSE-UTZ, Christian SCHMAHL a Klaus LIEB, 2021. Borderline personality disorder. *The Lancet* [online]. **398**(10310), 1528-1540 [cit. 2024-07-31]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)00476-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)00476-1)

DSM-IV and DSM-5 Criteria for the Personality Disorders, 2012. *Facultat de Psicologia - UBA* [online]. [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: https://www.psi.uba.ar/academica/carrerasdegrado/psicologia/sitios_catedras/practicas_profesionales/820_clinica_tr_personalidad_psicosis/material/dsm.pdf

ERDNER, Anette a Annabella MAGNUSSON, 2011. Photography as a Method of Data Collection: Helping People With Long-Term Mental Illness to Convey Their Life World. *Perspectives in psychiatric care* [online]. Malden, USA: Blackwell Publishing, **47**(3), 145-150 [cit. 2024-07-31]. ISSN 0031-5990. Dostupné z: doi:10.1111/j.1744-6163.2010.00283.x

GRAMBAL, Aleš, Ján PRAŠKO a Petra KASALOVÁ, 2017. *Hraniční porucha osobnosti a její léčba*. Praha: Grada Publishing, 288 s. ISBN 978-80-247-5796-4.

KRAWITZ, Roy a Wendy JACKSON, 2023. *Borderline personality disorder*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 1 online resource (282 p.). ISBN 1-383-03428-1. Dostupné z: doi:10.1093/oso/9780199202966.001.0001

LEICHSENTRING, Falk, Nikolas HEIM, Frank LEWEKE, Carsten SPITZER, Christiane STEINERT a Otto F KERNBERG, 2023. Borderline Personality Disorder: A Review. *JAMA: the journal of the American Medical Association* [online]. United States: American Medical Association, **329**(8), 670-679 [cit. 2024-07-31]. ISSN 0098-7484. Dostupné z: doi:10.1001/jama.2023.0589

LUYTEN, Patrick, FONAGY, Peter a CAMPBELL, Chloe. (2023) Borderline Personality Disorder. *Cambridge Textbook of Neuroscience for Psychiatrists*, 477–483. [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/9781911623137.066>

MKN-10 klasifikace, 2024. *Ústav zdravotnických informací a statistik České republiky* [online]. [cit. 2024-07-31]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F60.3>

WETZLER, Sara, 2022. What faces reveal: Hugh Diamond's photographic representations of mental illness. *Endeavour* [online]. **46**(3) [cit. 2024-07-31]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1016/j.endeavour.2022.100812](https://doi.org/10.1016/j.endeavour.2022.100812)

Další použité zdroje

Daniel Regan - Fragmentary. *Daniel Regan - Visual Artist & Expert in Creative Health* [online]. [cit. 2024-07-30]. Dostupné z: <https://www.danielregan.photography/works/fragmentary>

Seznam příloh

Příloha 1 – Citace z fotoknihy

Viktorie

„na jednu stranu je fajn vědět, že se sama mám ráda, ale není se mnou už nikdo, kdo by se mnou pokračoval v mojí cestě“

„na tohle místo jsem chodila ve svojí nejmoc divoký éře; v noci jsme s kamarádama skákali nazí z mostu do vody“

„když mě hospitalizovali, vzala jsem si ho s sebou, chtěli mu odpárat mašli, abych se na ní neoběsila“

„snažím se to nikomu moc neříkat; když už jsem byla upřímná o svých pocitech, který nejsou na škále od jedny do sta, ale spíš dvě stě až tisíc, tak mě lidi nazývali manipulativní a říkali mi, že se je snažím ovlivnit tím, že se jim svěřuju s tím, jak pro mě ta situace vypadá dramaticky, protože já ji tak reálně cítím“

Anežka

„když jsem popisovala, co prožívám po emoční stránce, tak je to takový nahoru dolů, často se říká, že je to černo-bílo, všechno nebo nic; a vlastně jsem na sobě cítila, že jsem měla hodně intenzivní pozitivní nebo negativní emoce a jinak prázdně“

„a když jsem hledala nějakou pomoc, tak to někteří psychologové nechápali a nějak to bagatelizovali — ptali se mě, že to snad není možný, že cítím prázdně, že se mi tak mění emoce“

„někdy cítíš hrozně intenzivní emoci lásky, a pak se to během chvilky může přepnout v averzi — a to prostě nikdo nebyl schopen pochopit“

„když už jsem měla napsanou diagnózu ve zprávách, tak mě několik doktorů odmítlo s tím, že s tím nechtějí pracovat a nepracujou; a děje se to doted“

Anna Tereza

„na jaře v Dánsku, prožívám období smutku, moc se mi tu nelíbí, je tu zima, nemám peníze, chybí mi Praha, chybí mi můj kluk, nejsem se sebou spokojená, snažím se stát se někým novým, někým lepším, snažím se vymanit z pocitu prázdna“

„nemůžu tomu utéct, bolí to v hlavě a bolí to i v hrudi, hodně spím, je se mnou těžké žít, nejde mi udržet si čistou mysl, zpětně si myslím, že to bylo tím, že jsem neuměla opustit to, co mě trápilo, podvědomě mám totiž vsugerované, že je to to, co si zasloužím“

„jsem přestimulovaná, emočně vyčerpaná, nedala jsem si pozor; úzkosti zažívám denně, občas mají důvod, většinou jsem jím já, občas jsou bezpředmětné, jenom se mi tlakem stahuje hrudní koš, špatně se mi dýchá; jsem roztržitá, nepozorná, zapomínám, mám pocit, že nemám kapacitu na nic, sabotuji sama sebe; moje existence se eliminuje na nejzákladnější funkce; všude je bordel, špína, jsem ráda, když si před spaním vyčistím zuby; nemám to ráda, hodně spím, těžko se mi se sebou žije“

„je čtvrt na pět. nemůžu spát.“

There is so much of everything pent up inside me — it's pushing on my ribcage from the inside, I've had an about-to-vomit feeling for the past two hours, I'm trying to find the proper words to explain how I'm feeling but everything feels old and worn and boring and I am SICK of myself, I wish I could cry but nothing is coming out, I am shaking but my body is still (except the slight tremble in my fingers), I am so disappointed in myself but mostly, I am so scared, I am scared that I really am what I feel like, like this time I actually won't make it, like I had let myself on such a long leash I might have lost my way, I am so scared, I want to sleep, I want to hug my mom but she's sleeping, I don't wanna wake her up, I— there is only myself I can blame. I feel like throwing up but nothing is coming out. I am sick of myself. The hate that I hold for myself is one I have never felt for anybody else. I promise myself

over and over and over that the next time I'm going to be better but it feels like I am incapable of true change. It is the one thing I am scared of the most, I am scared that who I am is who I will be forever. That no matter what i do, i will never be able to escape my worst. Because at the end of the day, I want to be good, I want to be well, but where does character have it's limits and how much can it actually develop? sometimes I fear I am not strong enough to change, to develop, I feel very tired but still, I don't think I will be falling asleep anytime soon. my stomach hurts. I'm contemplating whether i should lay down with the racing heartbeat or open the blinds and watch the sunrise. It's my one full day with my mom, and I will be tired to death. I wish I could change something, but it feels too much, I'm feeling too much at the moment, my tummy hurts. I am scared."

"I took a picture of myself for this project. I feel so stupid. I do not look good, I do not feel good. I feel little and shallow and in my own perception, I am falling flat. I am flatlining."

"nesu zodpovědnost za všechny svoje emoce, nedobrovolně, ale vděčně, protože mi dovolují cítit, protože můžu prožívat, můžu milovat a můžu být šťastná a ač je to práce, která mě stojí všechno úsilí, co mám, je to práce, která odměňuje a já věřím, že dělám nejlépe, jak umím, abych byla tím, kým chci být, někým šťastným, někým spokojeným, tak, abych věděla, že jsem pro sebe udělala všechno, co jsem mohla.

cílem bylo zobrazit křehkost, ale takovou, která nemá hmotnou podobu, člověk si na ni neukáže, nenahmatá ji, vlastně ji nikdy napřímo nezobrazí. lidé s emočně nestabilní poruchou osobnosti prožívají něco, co bych nazvala citovou křehkostí. cílem knihy je, aby člověk skrze fotografie a texty pocítil právě tu křehkost. aby o něco lépe porozuměl, jak se taková věc prožívá."

Bakalářská teze

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze PRAKTICKÉ BAKALÁŘSKÉ diplomové práce													
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:													
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Kristóf Anna Tereza	<table border="1"> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">28-03-2024</td> <td style="text-align: right;">-1-</td> </tr> <tr> <td>Číslo:</td> <td style="text-align: center;">119</td> <td style="text-align: right;">Příloh:</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;">Schváleno</td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd			Došlo dne:	28-03-2024	-1-	Číslo:	119	Příloh:	Schváleno		
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd													
Došlo dne:		28-03-2024	-1-										
Číslo:		119	Příloh:										
Schváleno													
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2021/2022													
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 27719115@fsv.cuni.cz													
Studijní program/speciálizace: Žurnalistika, prezenční													
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Teoretická část: Dokumentární fotografie: Život s emočně nestabilní poruchou osobnosti Praktická část: Hraniční													
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: Theoretical: Documentary photography: Life with emotionally unstable personality disorder Practical: Borderline													
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat nejdříve šest měsíců od schválení tezi) LS 2023/2024													
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Obraz psychických poruch ve společnosti se mění. Podle výzkumu Eurobarometer z června 2023 se za uplynulý rok s psychickými potížemi potýkala skoro polovina obyvatel EU. Podle autorů knihy <i>Hraniční porucha osobnosti a její léčba</i> (Grambal, Praško a Kasalová, 2017.) se postupně učíme chápat, že lidé s psychickými poruchami žijí mezi námi a je třeba odbourat stigma okolo těchto onemocnění pro lepší chápání a řešení situace. Bakalářská práce se zaměřuje na život lidí s emočně nestabilní poruchou osobnosti, označovaných „hraničáři“.													
Teoretická část využívá odbornou literaturu (Grambal, Praško a Kasalová, 2017; Friedel a Cox, 2018) a rozhovor s psychologem pro přiblížení poruchy, která se projevuje jako dysregulace afektu s mnohem silnějšími impulzy, než je zdravý úsudek. Práce definuje mantinely poruchy a způsoby, jakými člověk poruchu prožívá a jak s ní nakládat.													
Další část se zaměří na dokumentární fotografii a její schopnosti reprezentovat subjekty, včetně historického kontextu a způsobů, jak budovat příběh skrze fotografii (Good a Lowe, 2017).													
Praktickým výstupem je dokumentární fotokniha zachycující životy tří osob s hraniční poruchou, jejich „safe space“ a techniky, které jim pomáhají v životě na nestabilní emoční půdě.													
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):													
I Teoretická část 1 Úvod – seznámení s tématem, jeho vymezení, charakterizace a cíle, které si práce nastavuje 2 Problematika emočně nestabilní poruchy osobnosti – charakterizace, jak vzniká, jak se projevuje, jak ovlivňuje život člověka, Rozhovor s psychologem – přiblížení problematiky, anonymní příklady z praxe 2.1 Reflexe mentálních poruch v médiích – jak se o nich mluvilo v historii, jak se o nich mluví v médiích dnes – sociologické a etické aspekty prezentování lidí s mentálními poruchami 3 Sociální fotodokument – krátká historie, významné osobnosti oboru v minulosti i současnosti, etický aspekt 4 Metodologie zpracování fotodokumentu a fotokničky 5 Závěr – shrnutí zjištění													